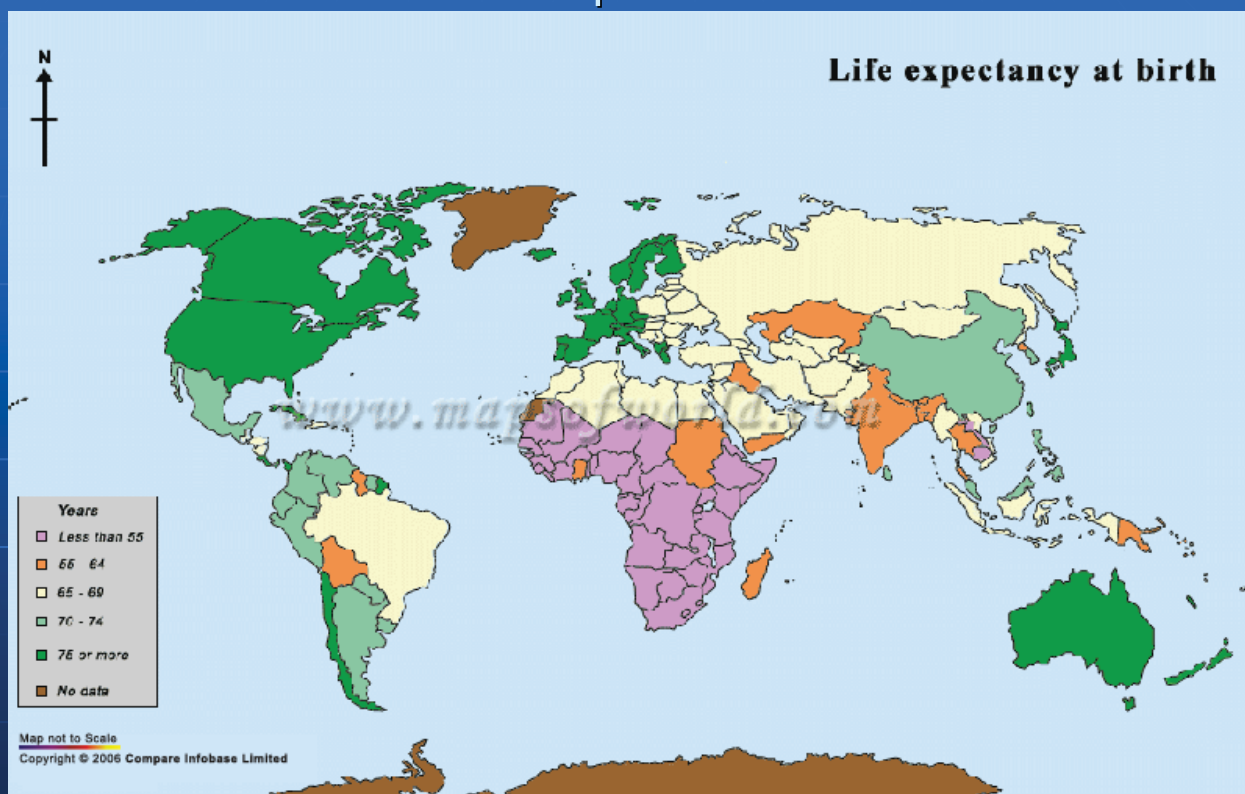

Světový populační vývoj I.3

Vývoj úmrtnosti

RNDr. Jiřina Kocourková, Ph.D.

Střední délka života při narození v roce 2006

Zdroj: www.mapsofworld.com

Státy s nejdelší a nejkratší střední délkou života při narození v roce 2007

Countries With the Highest and Lowest Life Expectancy

Highest

Country	Years
Japan	82
Australia	81
France	81
Iceland	81
Italy	81
Sweden	81
Switzerland	81
Austria	80
Canada	80
Israel	80
Malta	80
Netherlands	80
New Zealand	80
Norway	80
Singapore	80
Spain	80

Lowest

Country	Years
Swaziland	33
Botswana	34
Lesotho	36
Zimbabwe	37
Zambia	38
Malawi	40
Angola	41
Afghanistan	42
Central African Republic	43
Mozambique	43

© 2007 Population Reference Bureau

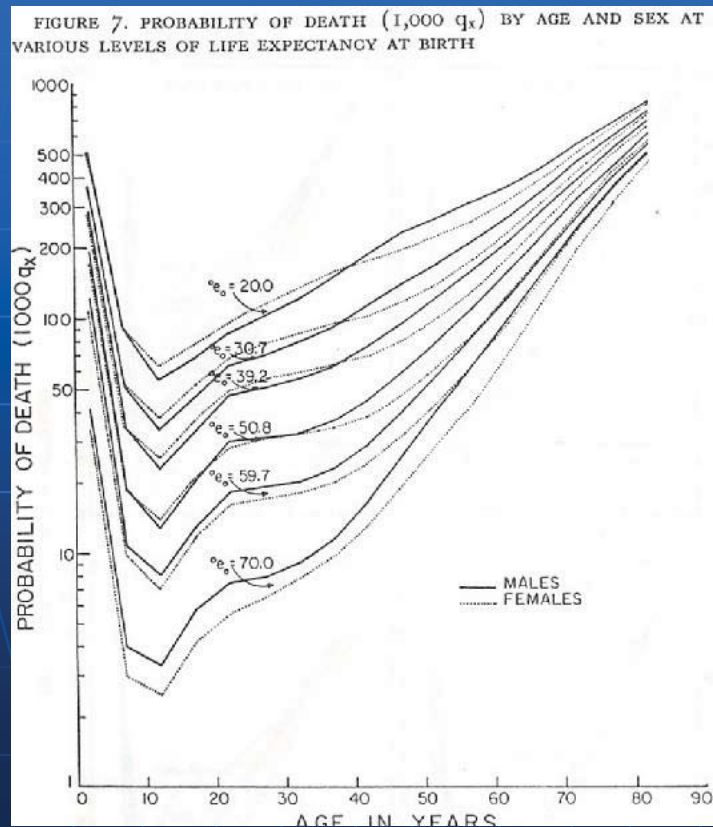
2007 WORLD POPULATION DATA SHEET 2

Zdroj: 2007 World Population Data Sheet. Population Reference Bureau.

Faktory ovlivňující úmrtnost

- Genetické
- Ekobiologické
- Socioekonomické
 - Životní úroveň
 - Způsob života
 - Vzdělání
- Úroveň zdravotní péče

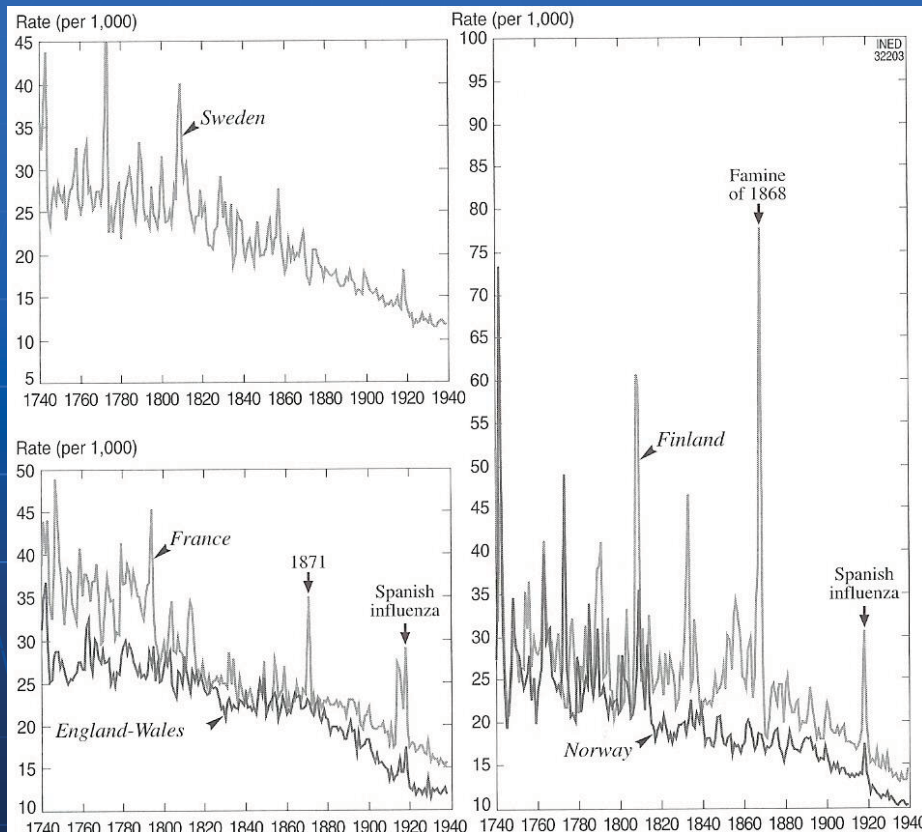
Rozložení pravděpodobností úmrtí podle věku a pohlaví odpovídající konkrétní střední délce života při narození

Stádia poklesu úmrtnosti

- Druhá polovina 18. století
 - Jenner 1796
- Poslední třetina 19. století
 - Pasteur 1884
- Meziválečné období
- Po druhé sv. válce
 - Fleming 1943

Vývoj hrubé míry úmrtnosti od roku 1740 do 2.sv. války

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier.

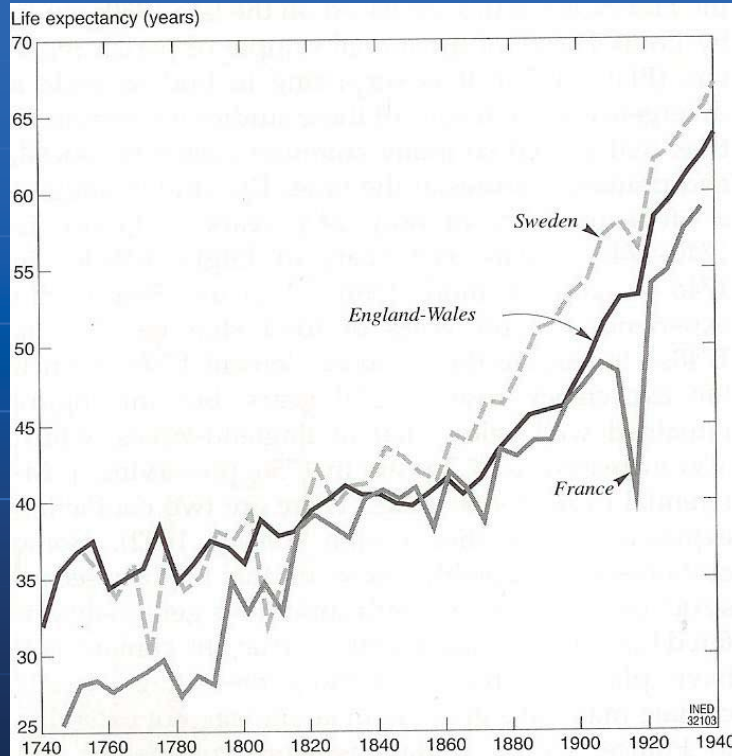
Hrubá míra úmrtnosti v Evropě v 19. století

TABLE 3.3. Crude death-rates, Europe, 1800–1890 (per 1000)

Period	Western Europe	Eastern Europe	Total
1800–1820	28.0		31.5
1821–1830	26.1		30.0
1831–1840	27.2		31.3
1841–1850	26.2		30.5
1851–1860	26.1		30.3
1861–1865	25.5	36.3	29.5
1866–1870	26.8	35.6	30.0
1871–1875	26.5	37.0	30.4
1876–1880	24.9	35.1	28.8
1881–1885	24.3	34.2	28.2
1886–1890	23.4	33.3	27.3

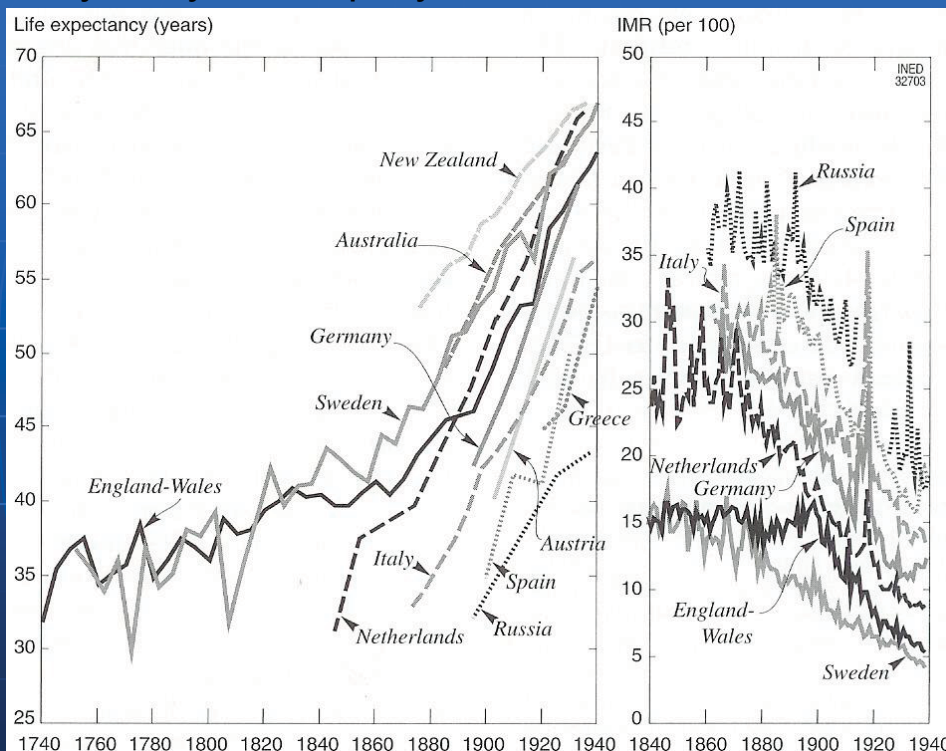
Zdroj: Chesnais, J.-C. (1998): The Demographic Transition. Stages, Patterns, and Economic Implications. Clarendon Press. Oxford.

Vývoj střední délky života při narození ve vybraných evropských státech od roku 1740 do 2. sv. války

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier.

Vývoj střední délky života při narození a kojenecké úmrtnosti ve vybraných evropských státech do roku 1940

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier.

Kojenecká úmrtnost v Evropě v 2. polovině 19. století

TABLE 3.8. *Infant mortality rates, Europe, 1861–1870 (per 1000)*

Country	Infant mortality rate	Country	Infant mortality rate
Norway	110	Italy	230
Sweden	130	Switzerland	(240)
Denmark	135	Finland	(250)
Belgium	160	Hungary	(250)
England and Wales	160	Austria	(260)
France	180	Russia	(280)
Netherlands	200	Germany	300

Zdroj: Chesnais, J.-C. (1998): *The Demographic Transition. Stages, Patterns, and Economic Implications*. Clarendon Press, Oxford

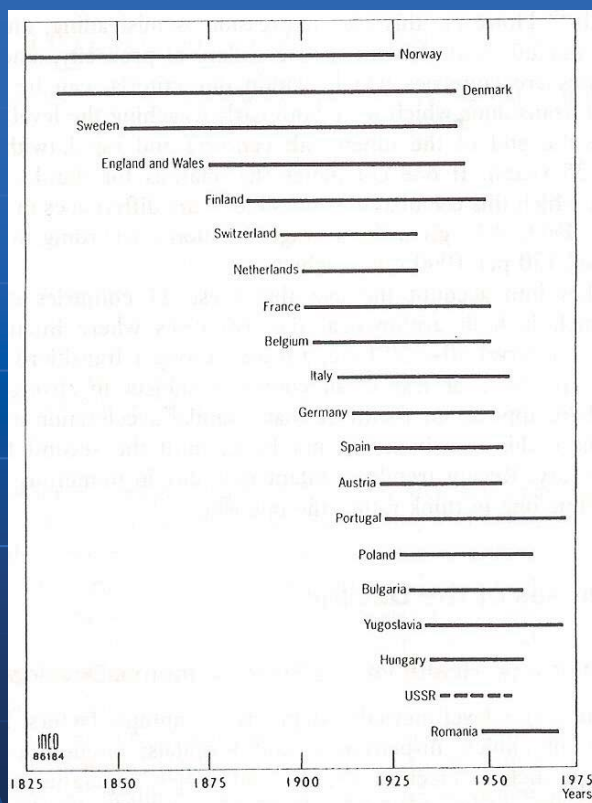
Kojenecká úmrtnost ve vybraných zemích ve 20. letech 20. století

TABLE 3.9. *Infant mortality rate, less developed countries, 1921–1930 (per 1000)*

Country	Infant mortality rate	Country	Infant mortality rate
Argentina	115	India	180
Egypt	150	Sri Lanka	190
Japan	150	Mexico	200
Taiwan	160	Brazil	(250–300)

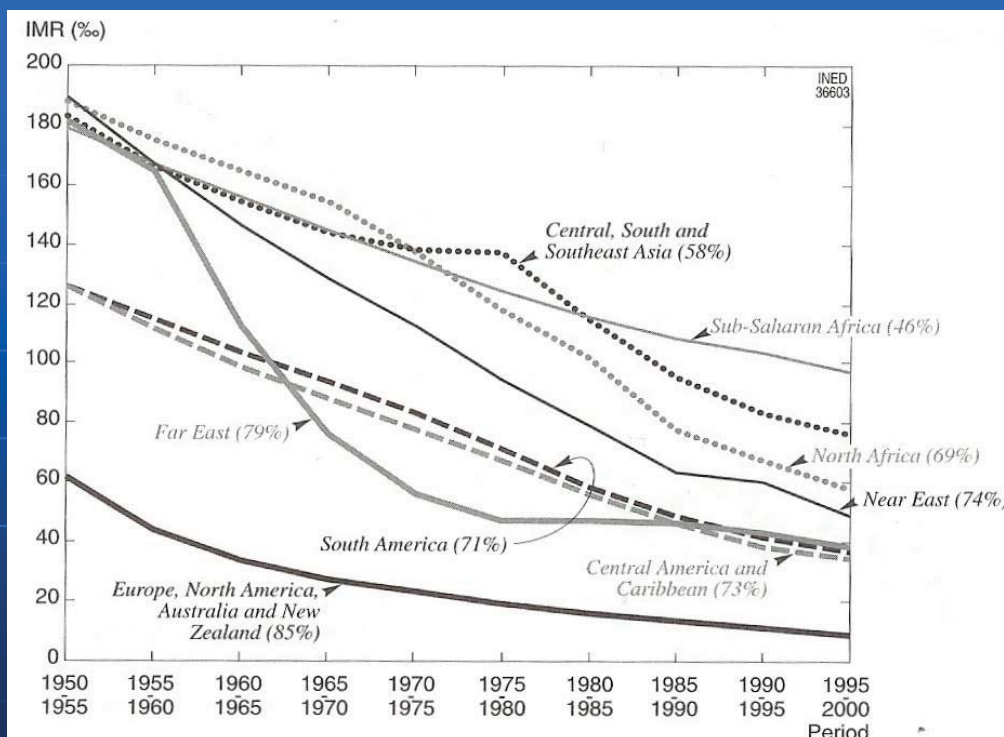
Zdroj: Chesnais, J.-C. (1998): *The Demographic Transition. Stages, Patterns, and Economic Implications*. Clarendon Press, Oxford

Doba poklesu kojenecké úmrtnosti ze 150 na 50‰

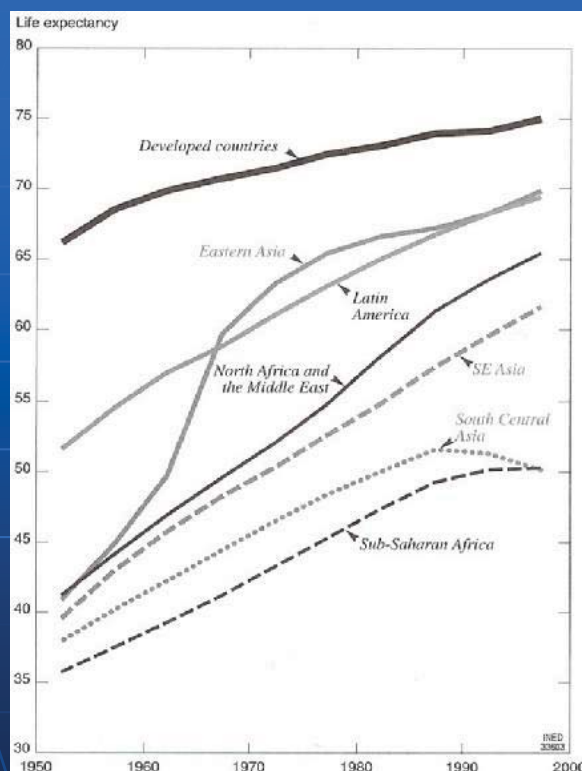
Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier

Vývoj kojenecké úmrtnosti podle světových regionů

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier

Vývoj střední délky života při narození podle světových regionů

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier

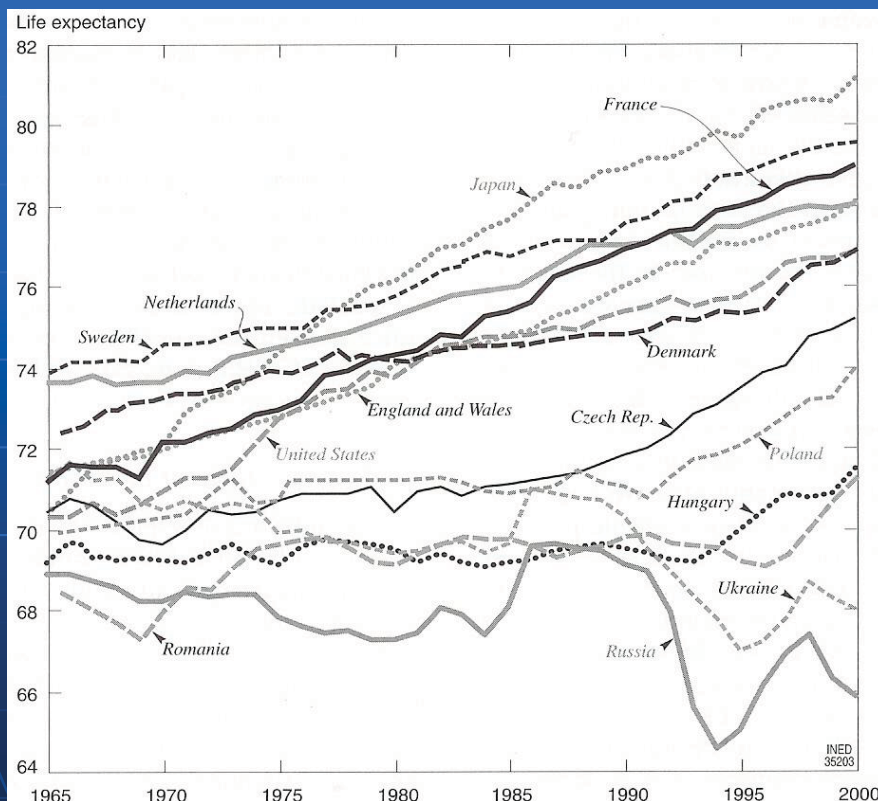
Vývoj střední délky života při narození podle světových regionů

TABLE 69-1 Evolution of Life Expectancy at Birth from 1950-1955 to 1995-2000

Regions	Life expectancy (in years)			Increase (in years)		
	1950-1955	1975-1980	1995-2000	1950-1955/ 1975-1980	1975-1980/ 1995-2000	1950-1955/ 1995-2000
Sub-Saharan Africa ^a	36.7	46.8	47.1	10.1	0.3	10.4
North Africa and the Middle East	43.5	57.2	66.3	13.7	9.0	22.8
North Africa	41.8	53.9	64.6	12.0	10.7	22.7
Middle East ^b	45.2	60.5	67.9	15.3	7.4	22.7
South central Asia	39.3	52.5	61.5	13.1	9.0	22.1
India	38.7	52.9	62.1	14.2	9.2	23.4
Western Asia (excluding Japan)	39.9	65.1	69.6	25.2	4.5	29.6
China	40.8	65.3	69.7	24.6	4.4	29.0
Southeast Asia	41.0	54.6	65.3	13.7	10.7	24.4
Latin America	51.4	63.0	69.3	11.6	6.3	17.9
Oceania, excluding Australia and New Zealand	39.4	52.2	60.1	12.8	7.9	20.8
Developing countries total	41.0	56.8	62.5	15.7	5.8	21.5
Total excluding sub-Saharan Africa	41.5	58.0	64.9	16.5	6.9	23.3
Australia and New Zealand	69.6	73.3	78.4	3.7	5.1	8.9
North America	68.9	73.4	76.7	4.5	3.3	7.8
Western Europe ^c	66.5	73.0	77.3	6.5	4.3	10.7
Eastern Europe ^d	64.3	69.4	68.2	5.1	-1.2	4.0
Japan	63.9	75.5	80.5	11.5	5.1	16.6
Developed countries total	66.1	72.3	74.8	6.2	2.5	8.7
World total	46.5	59.8	64.6	13.2	4.9	18.1

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier

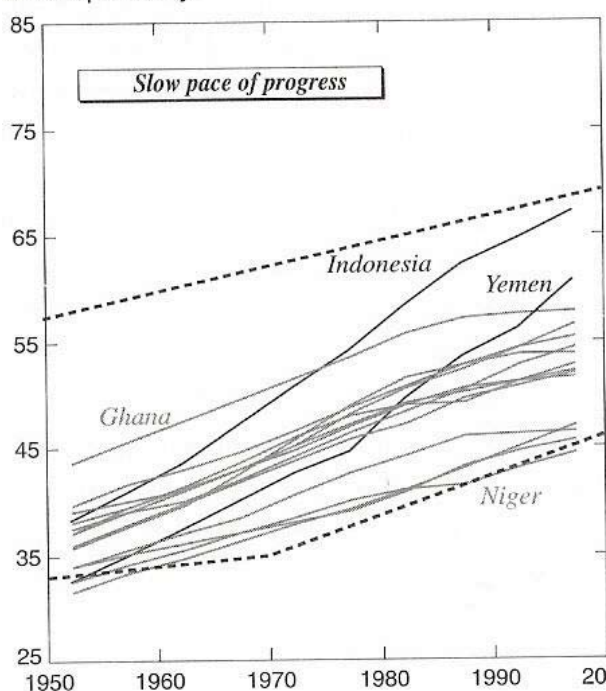
Vývoj střední délky života při narození v evropských zemích

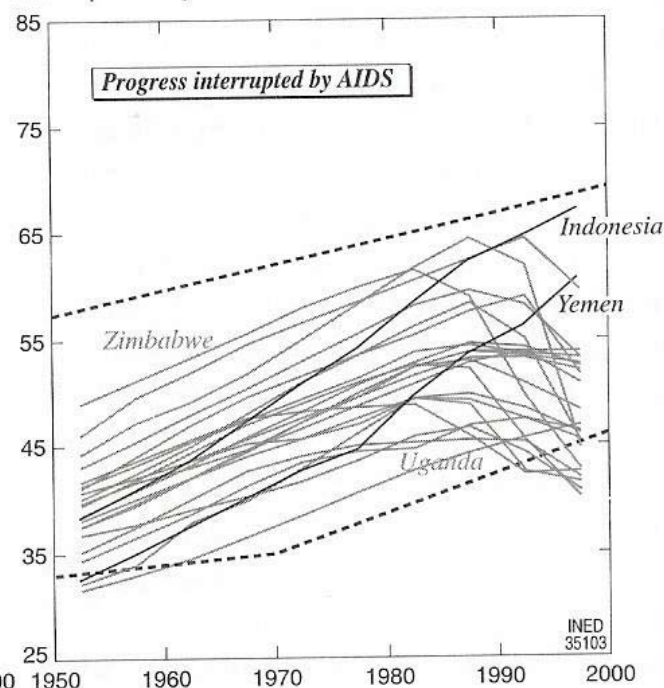
Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier

Vývoj střední délky života při narození ve vybraných rozvojových zemích

Life expectancy

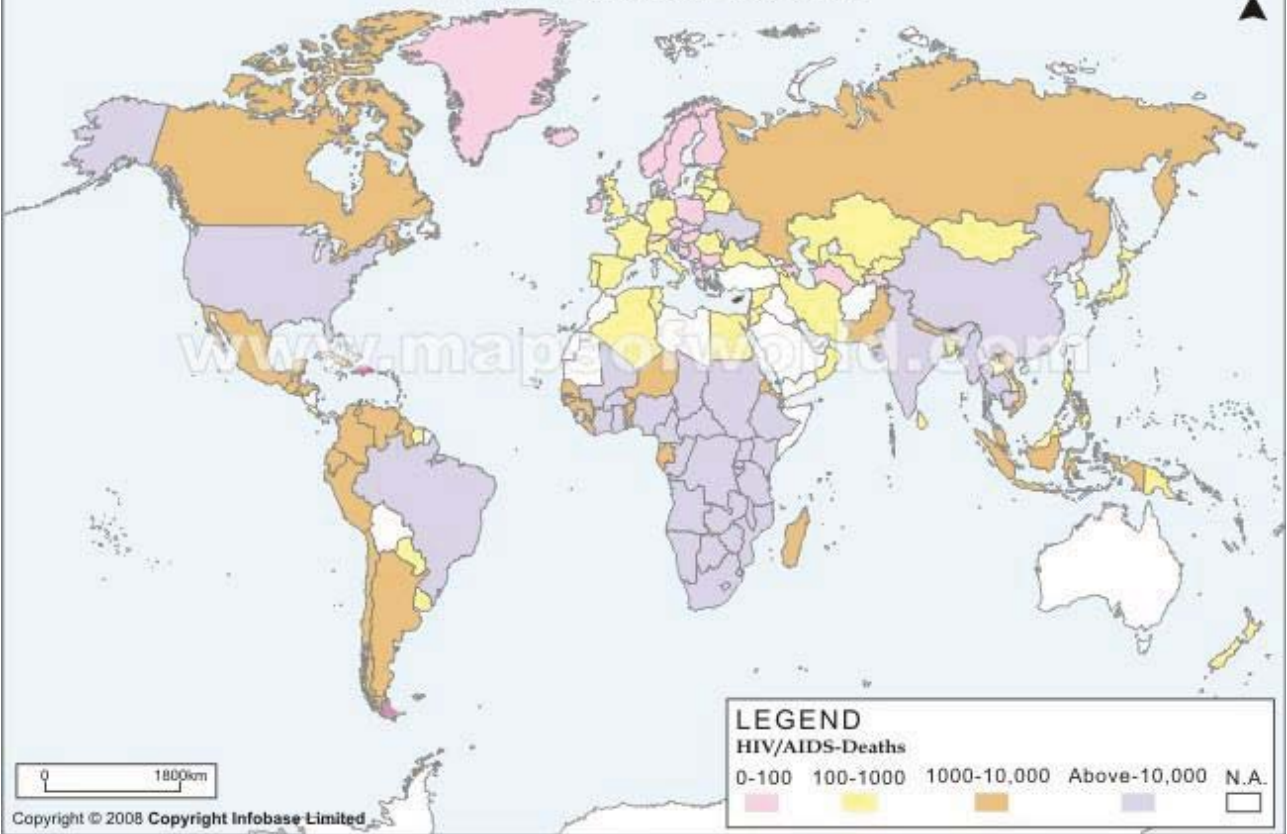

Life expectancy

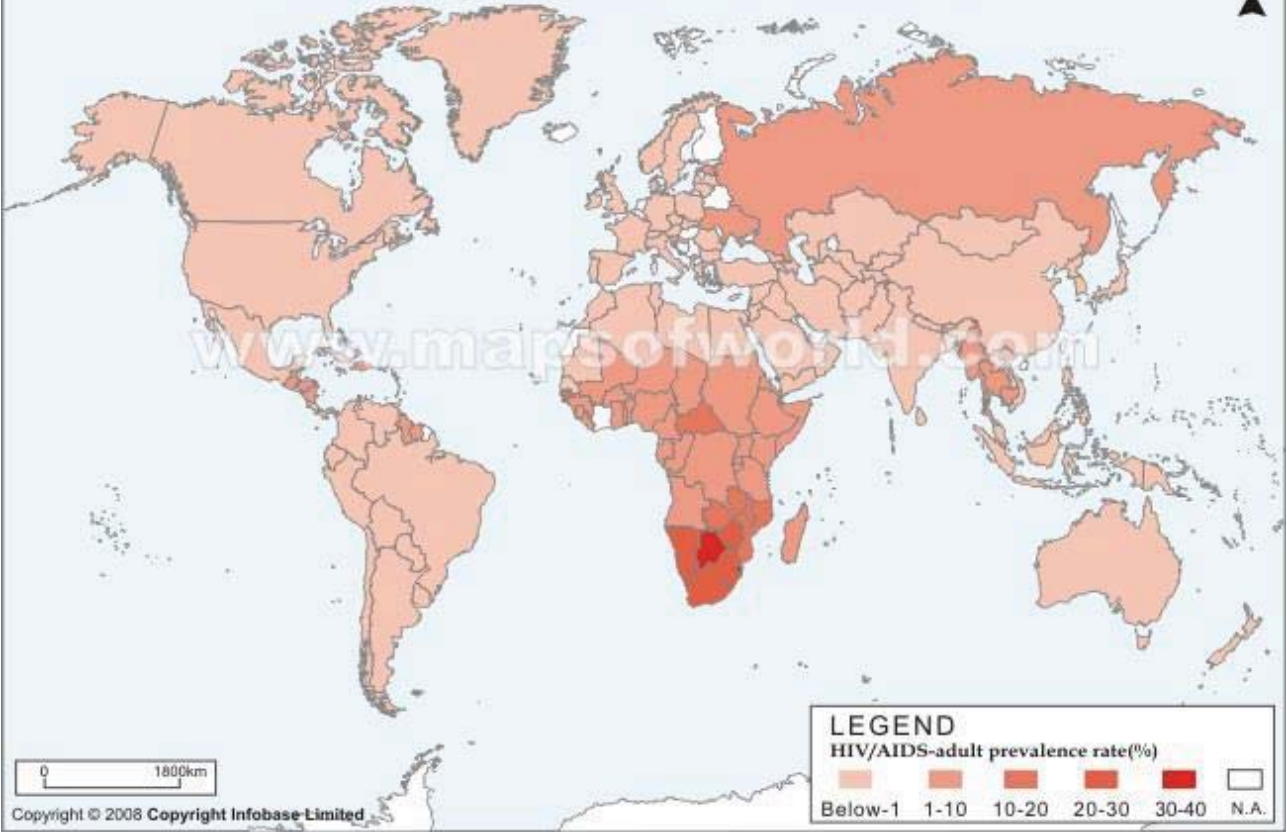

Zdroj: Caselli, G., Vallin, J., Wunsch, G. (2005): Demography: Analysis and Synthesis. Academic Press. Elsevier

WORLD : HIV/AIDS-DEATHS

WORLD:HIV/AIDS-ADULT PREVALENCE RATE

Epidemiologický přechod (Omran, 1971 a 1982)

- Obecný model vysvětlující změny ve struktuře úmrtnosti podle příčin úmrtí,
- Demografické, socio-ekonomické a biologické determinanty a důsledky

Podstata teorie

- **Dlouhodobá změna ve struktuře úmrtnosti podle příčin**
 - Epidemie infekčních a parazitárních chorob jsou postupně nahrazovány degenerativními chorobami a ty se stávají hlavní příčinou úmrtí
- **Důsledkem je změna v průměrném věku při úmrtí** - snižování úmrtnosti v dětském věku a její posun do starších věkových kategorií

Stádia epidemiologického přechodu

Úmrtnost je základní faktor populační dynamiky

Přeměna modelu úmrtnosti se děje ve třech stádiích

- a) *Období nakažlivých chorob a hladomoru*
- b) *Období ustupování epidemií*
- c) *Období degenerativních a civilizačních chorob*
- d) *?? AIDS*

Stádia epidemiologického přechodu

a) Období moru a hladomoru

- Úmrtnost je vysoká a značně kolísá
- Střední délka života při narození je nízká, asi 20-40 let

Stádia epidemiologického přechodu

b) Období ústupu epidemií

- Úmrtnost postupně klesá neboť klesá četnost a rozsah epidemií
- Pandemie ustupují v důsledku zlepšení životního prostředí a sociálně ekonomických podmínek
- Střední délka života při narození se zvyšuje na 30-55 let
- Zvyšuje se populační růst

Stádia epidemiologického přechodu

c) Období degenerativních a civilizačních chorob

- Úmrtnost stále klesá a stabilizuje se na nízkých hodnotách
- Střední délka života při narození dosahuje 70 let

Charakteristika epidemiologického přechodu (1)

V průběhu epidemiologického přechodu jsou favorizovány mladší věkové skupiny oproti starším, a také ženy oproti mužům

Všechny sociální skupiny zaznamenávají zlepšení úmrtnosti, ale největší zlepšení úmrtnosti je dosaženo u privilegovaných skupin lidí, méně u nízkopříjmových a znevýhodněných skupin lidí

Charakteristika epidemiologického přechodu (2)

- Epidemiologický přechod odehrávající se před dvacátým stoletím je více spojen s růstem životní úrovně a pokroku ve výživě než v pokroku v lékařství
- Přeměna úmrtnosti v méně vyspělých zemích je iniciována:
 - pokrokem v medicíně
 - organizací zdravotní péče,
 - zavádění programů na snižování úmrtnosti, (jsou obvykle financovány z mezinárodních zdrojů a tudíž nezávislé na socioekonomické úrovni dané země)

Charakteristika epidemiologického přechodu (3)

- Rychlost a způsob přeměny struktury úmrtnosti jsou různé v odlišných historických, politických, socioekonomických a kulturních podmínkách
- Omran proto formuloval několik modelů pro populace v různých stádiích vývoje

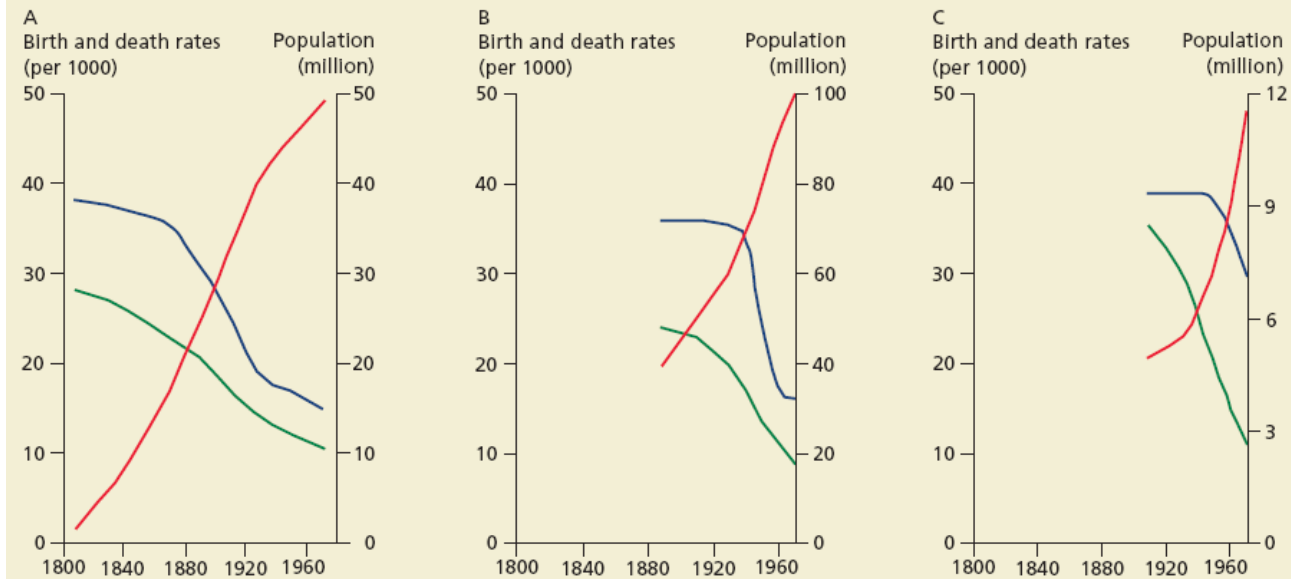
Omran identifikoval 3 modely

- **Classical (Western)** – Anglie, Švédsko
- **Accelerated variant of the Western Model** - Japonsko
- **Delayed model**
 - Rapid – Jižní Korea
 - Intermediate – Egypt, Mexiko
 - Slower - Jemen, Bolívie

Classical model

Accelerated model

Delayed model

Zdroj: Bygbjerg, Ib C., Meyrowitsch, Dan W. (2007): Global transition in health. Danish Medical Bulletin, 54(1), 44-45.

Classical (Western) Model

- Popisuje přeměnu modelu úmrtnosti v západních zemích v posledních 220 letech (přechod od vyšších měr úmrtnosti k nízkým mírám)
- Pokles v důsledku socioekonomických a environmentálních příčin (zlepšení ve výživě a hygieně)
- Během přechodu došlo k nahrazení nakažlivých chorob chorobami, které nejsou nakažlivé

Classical (Western) Model

- **Průběh přechodu:**
 - Ranné stádium nakažlivých chorob a hladomoru
 - Přechodné období ústupu pandemií
 - Stádium degenerativních a civilizačních chorob
- Jakmile úmrtnost dosáhne nízkých přírůstků ve střední délce života při narození, je těžké dosáhnout dalšího poklesu úmrtnosti.

DELAYED MODEL

- Charakteristický pro rozvojové země
- Úmrtnost klesá významně po 2.sv.v.
- Pokles úmrtnosti v důsledku zlepšení v lékařské péči, kterou financují vyspělé státy
- Pokles úmrtnosti není přímo v souvislosti se zlepšením socioekonomických podmínek